

Streszczenie

Niniejsza rozprawa doktorska analizuje problem wybranych aspektów socjolingwistycznych w kontekście tłumaczeń audiowizualnych. Główny materiał badawczy stanowią fragmenty filmów ukazujących język niestandardowy, w szczególności wybrane zaburzenia mowy, socjolekty oraz slang. Wyselekcjonowany materiał służy zbadaniu (i) istoty informacji socjolingwistycznej, (ii) zastosowanych strategii tłumaczeniowych oraz, (iii) pojęcia ekwiwalencji w tłumaczeniu, ograniczonego do wybranych niestandardowych odmian mowy.

Dysertacja składa się z pięciu rozdziałów, z których pierwsze cztery stanowią podłoże teoretyczne do praktycznej analizy zaprezentowanej w rozdziale piątym. Pierwszy rozdział koncentruje się na pojęciu "social meaning" stanowiącym punkt wyjścia do dalszych rozważań dotyczących znaczenia i wagi informacji przekazywanej w tekście oraz ekwiwalencji na poziomie tekstowym. Kolejny rozdział analizuje pojęcie zmiennych językowych (language variables) oraz akcentu jako czynnika utożsamianego z klasą społeczną. Rozdział trzeci stanowi analizę i charakterystykę tłumaczeń audiowizualnych ze szczególnym uwzględnieniem wersji lektorskiej, dubbingu, wersji z napisami, także z napisami dla osób niedosłyszących oraz audiodeskrypcji. Rozdział czwarty to przegląd strategii tłumaczeniowych w kontekście pojęcia ekwiwalencji. W związku z tym, że badania dotyczą mowy niestandardowej, strategie tłumaczeniowe analizowane w niniejszej pracy ograniczone są do uniwersalnych strategii zaproponowanych przez Gottlieba oraz strategii tłumaczeniowych dla dialektu zaproponowanych przez Berezowskiego. Piąty rozdział stanowi szczegółową analizę wybranych tekstów z podziałem na 3 sekcje. Pierwsza sekcja poświęcona jest zaburzeniom mowy takim jak: jąkanie, seplenie i rotacyzm (*Jak zostać królem*, *Rybka zwana Wandą*, *Żywot Briana*), druga koncentruje się na socjolektach (*My Fair Lady*, *Edukacja Rity*, *Co ludzie powiedzą*), zaś trzecia na slangu (*Snatch*, *The Wire*).

Materiał badawczy został wyselekcjonowany w taki sposób, aby reprezentował jak najszersze spektrum analizowanych zagadnień.

Analiza pokazała, że w związku z występowaniem podobnych cech w badanych zaburzeniach mowy, istnieje spore prawdopodobieństwo, że zaburzenia te będą podobnie reprezentowane w języku wyjściowym i docelowym. Ewentualne różnice w odbiorze tych cech mogą wynikać z różnic lub uwarunkowań kulturowych. Socjolekty,

podobnie jak akcenty związane są z ograniczeniami natury językowej oraz kulturowej, zatem ekwiwalencja może być trudna do osiągnięcia zwłaszcza w sytuacji braku równowagi między wybranymi zmiennymi (np. akcent) w języku wyjściowym i docelowym. Slang, jako cecha typowo lokalna, wydaje się być nieprzekładalny na język docelowy. Strategie udomowienia mogą wśród odbiorców przetłumaczonego tekstu wywołać poczucie braku naturalności, zaś strategie egzotyzacyjne mogą brzmieć w języku docelowym zbyt obco.

Praca pokazuje, że kluczową rolę w odbiorze tekstu stanowią uwarunkowania kulturowe i informacje pozajęzykowe, które są zmienne z natury rzeczy, zatem również ich odbiór będzie zmieniał się w czasie.

Słowa kluczowe: socjolingwistyka, social meaning, odmiany języka, strategie tłumaczeniowe, ekwiwalencja, slang.